

Eurooppalainen vai suomalainen Snellman? Suurmies ja hänen muistonsa vaalijat

Laura Kolbe
Euroopan historian professori
Helsingin yliopisto

”Seisomme isänmaamme verin lunastetulla kamaralla alla kasvon Kaikkivallan. Hän tietää ajatuksemme ja aikeemme. Hänelle meidän tulee tehdä tiliä jokaisesta teostamme. Kuulumme Suomen kansaan, olemme jäseniä lukemattomien rakentajien ja taistelijain sarjassa. Meillekin lankeaa vaativa oikeus lisätä kansalliseen kulttuuri-perintöömme sivistyksen. Meikin saamme osaltamme siitä, minkä kaiun saavat sanat: Olen suomalainen.

Teinit! Kohottakaamme ihanteeksemme kansalaisen, jonka luonteessa sopusointuisesti yhdistyvät Elias Lönnrotin vaatimattomuus, uskollisuus ja työtarmo; J.V. Snellmanin horjumaton oikeudenmukaisuus ja miehekäs vastuuntunto ja suomalaisen sotilaan lannistumaton uljuus ja sisu.”

(Teinijulistus, 1939)

Snellmanin nimeen on Suomessa vannottu monessa yhteydessä. Suomen Teiniliiton teinijulistus vuodelta 1939 osoitti Snellmanille paikan kansallisten suurmiesten, velvoittavien isänmaallisten esikuvien Pantheonissa. Siellä asuivat Suomen nuorisolle sopivat sankarit. Jo tuolloin oli vuosikymmenten ajan juhlittu 12. toukokuuta, Snellmanin päivää. Päivästä oli jo 1800-luvulla muodostunut isänmaallisen mielen juhlapäivä. Siitä oli tullut historiallisten muistojen tihentymä, jonka juhlintamuodot olivat kehittyneet huippuunsa edellisen viidenkymmenen vuoden aikana. Päivän vieton ja Snellmanin muiston vaalimisen muotoutuminen tapahtui samalla tavalla kuin muutkin kansallisen traditiomaailman ilmiöt. Kansalaisyhteiskunta, aluksi yliopistoyhteisö ja sitten eräät muut organisaatiot kehittivät sellaisia juhlinnan ja muistamisen muotoja, jotka sittemmin levisivät yhteiskuntaan ja muodostuivat perinteiksi.

Snellman-juhlinnan ja myöhemmän muiston vaalimisen avulla on haettu ideologista sisältöä kansakunnan, suomalaisuuden, valtiollisen identiteetin, kansan roolin ja isänmaallisuuden määrittelyyn. Tätä taustaa vasten on kiinnostavaa selvittää mikä on ollut se kehitys, jonka johdosta Snellmanin päivää edelleen, vuodesta 1978 alkaen virallisesti juhlitaan suomalaisuuden päivänä. Keskeiset kysymykset kuuluvat: miten käsitys snellmanilaisesta suomalaisuudesta on ideologisesti muotoutunut? Kuka tai ketkä ovat antaneet Snellmanin juhlinnan ympärille muodostuneen yhteiskunnallisen keskustelun sisällön? Miten muistamisen muoto ja sisältö ovat muuttuneet ajan kuluessa?

Snellmanin päivästä oli jo 1800-luvulla muodostunut isänmaallisen mielen juhlapäivä. Aluksi yliopistoyhteisö ja pian eräät muut organisaatiot kehittivät sellaisia juhlinnan ja muistamisen muotoja, jotka sittemmin levisivät laajemmin kansalaisyhteiskuntaan. Snellmanin avulla on haettu

ideologista sisältöä kansakunnan, suomalaisuuden, valtiollisen identiteetin, kansan roolin, isänmaallisuuden ja ulkopolitiikan määrittelyyn. Vuodesta 1978 Snellmanin päivää on juhlittu suomalaisuuden päivänä. Näin nykymuotoinen Snellmanin muistaminen pitää sisällään monia kerrostumia.

Snellman, yliopisto ja ylioppilaat

Keisarillisesta Aleksanterin Yliopistosta muodostui 1850-luvulta lähtien Snellmanin keskeisin tieteellisen, poliittisen ja kulttuurisen toiminnan foorumi. Keisarin ja kenraalikuvernöörin vaihdokset tasoittivat tietä Snellmanin akateemiselle paluulle. Vuonna 1856 hänet nimettiin siveysopin ja tieteiden järjestelmän professoriksi. Snellmanin suomalaisuusohjelma sai vastakaikua ylioppilaskunnan piirissä, joka päätti viettää Snellman-juhlan virkaan nimittämisen kunniaksi lokakuussa 1856. Juhlan kulku ja siellä pidetyt puheet julkaistiin pienenä vihkona. Pääpuheissa ylistettiin Snellmania, ”joka ensiksi uskalluksesta puhtaan ja selvän suomalaisuuden asetti kaiken vaikutuksensa peräksi ja pohjaksi” tavoitteenaan, että ”yksi mieli ja yksi kieli eläisi kaikessa Suomessa”.

Ylioppilasnuorisosta tuli ensimmäinen Snellmanin elämäntyön vaalija. Snellmania juhlittiin sekä patrioottina että oppositiomiehenä. Isänmaallista oli Snellmanin ohjelma Suomen sivistyksellisestä omaehtoisuudesta. Oppositio-Snellman edusti mielipiteiden, kritiikin ja mielenilmaisun vapautta. Ne olivat valtiollisen kypsyyden saavuttamisen kannalta keskeisiä kansalaisoikeuksia. Snellman korotettiin ylioppilaiden velvoittavaksi esikuvaksi, joka oli ”elämällään ja teoillaan opettanut, miten ’toden ja oikean vakaumus’ johti hyödylliseen toimintaan”. Snellman puolestaan ravitsi kiitospuheissaan isänmaallista nuorisoa. Hän korosti innostuneen mielen ja yhteisöllisyyden merkitystä kansallisessa rakennustyössä.

Ylioppilaskunnasta suurmiesjuhlinta laajeni koko kansan asiaksi. Snellmanin 75-vuotisjuhlista keväällä 1881 tuli suuri kansalaistapahtuma. Tervehdyksen kävivät päiväsankarille esittämässä muun muassa kansallispukuiset lapset, ylioppilaat, kaupunkien, kuntien ja yhdistysten edustajat, Suomen naiset sekä Pietarin käsityöläiset. Snellmanin henkilökultin kannalta Ylioppilastalon iltajuhla oli ratkaiseva. Juhlasalin perällä, suuren suomalaisen maiseman eteen oli sijoitettu senaattori Snellmanin rintakuva. Yläpuolella oli Suomen vaakuna. Lavalla viherkasvien ympäröimänä olivat Kantin ja Hegelin rintakuvat. Salin seinät oli koristeltu köynnöksillä ja seppeleillä. Välissä liehui lippuja ja vaakunakilpiä, joissa luki *Saima*, *Litteraturbladet*, *Kallavesi*,

Kieliasetus, Rahan muutos, Valtiopäivät, Läran om staten, ja Die Idee der Persönlichkeit. Parven keskellä olevassa kilvessä luki *Kansallisuusaate*. Snellman astui juhlasaliin *Porilaisten marssin* soudessa.

Juhlsta tuli Snellmanin viimeinen julkinen esiintyminen. Jo Vilhelmin päivänä 1881 hän oli aavistanut vanhuutensa rajat. Hän puhui pitkään, nyt vihdoin suomeksi, tervehdyskäynnille saapuneille ylioppilaille aikakausiensa nopeasta muuttumisesta ja ylioppilaiden isänmaallisesta velvollisuudesta. Hän tarjosi saman iltana muutamille oppilailleen päivällisen ja antoi heille valokuvansa. Siihen liittyi pyyntö suorittaa viimeinen palvelus kantaa hänet hautaan. Näin tapahtui heinäkuussa 1881. Hautajaisista tuli mittava kansallinen surujuhla. Zachris Topelius korosti hautajaispuheessa, että Snellmanin elämäntyö ei unohtu vaan Suomi tuli nousemaan esiin kaikilla aloilla. Topelius puhui Snellmanista lippunsa päällä lepäävänä kansan soturina, jonka elämä oli ollut ”taistelua tiedon, aatteiden, vapauden ja edistyksen, kansan ja isänmaan, totuuden ja oikeuden puolesta.”

Snellmanin ympärille kietoutuneen suurmieskultin, siihen liittyneiden rituaalien, juhlien, joukkotapahtumien, seremonioiden, muistamisen, laulutervehdysten ja lopulta hautajaisten muodostamasta kokonaisuudesta kasvoi tärkeä kansallistunteen ilmaisin. Jokaisena Vilhelmin päivänä 6. huhtikuuta Snellman oli tavannut nuorisoa sen esittäessä onnittelutervehdyksen hänen kotina pihalla. Snellmanin perusviesti – kansallishenki syntyy teoista ja elää sydämissä – välittyi näin ylioppilassukupolvelta toiselle. Kielikiistan alkaminen toi uusia sävyjä Villen päivään, kun siitä tuli vuonna 1882 perustetun fennomaanisen kuoron eli Ylioppilaskunnan laulajien vuosijuhlapäivä. Ylioppilaskunnan Laulajista tuli Snellmanin muiston kuuluva vaalija. Vilhon päivänä tervehtijöihin kuuluivat myös talonpoikaissäädyn edustajat. Säädyn aloitteesta vuonna 1882 Snellmanin haudalle saatiin hautakivi.

Vuoden 1906 satavuotisjuhla

Snellmanin satavuotisjuhlista toukokuussa 1906 muodostui kansallinen tapaus. ”Kansakunta” oli ottanut roolin historiansa muovaajana. Snellman-juhlassa näkyi vahva fennomaaninen perusvire. Kaikki suurjuhlan elementit näkyivät: kulkueet, liputukset, juhla jumalanpalvelukset ja -kokoukset, puheet ja esitelmät, juhlarunot ja kohdetta valaiseva kirjallisuus, kantaatit ja kuoroesitykset sekä kauppojen sulkeminen päivän kunniaksi. ”Yhdessä kaikki, vanhuksset ja lapset”, kirjoittivat lehdet, ”ei huomattavissa minkäänlaista kieli- ja puoluerajoituksia.” Juhlviien taustatahojen joukkoon,

ylioppilasjärjestöjen ja talonpoikaissäädyn rinnalle, olivat tulleet yliopisto instituutiona, koulut ja opettajat, muut kansalaisjärjestöt, raittiusyhdistykset (Koitto), nuorisoseurat, työväenyhdistykset, nuorsuomalaiset, kansallisseurat sekä Suomalainen Seura ja Föreningen för Nytt och Nöje. Juhlinta levisi Helsingistä muihin kaupunkeihin ja maaseudulle. Kaikkiällä nähtiin ”Suomen sinivalkoisia ja punakeltaisia lippuja” ja ikkunoissa päiväsankarin rintakuvia seppelöitynä

Suomalaisuussuuntaus oli poliittisesti vahvoilla, kuten *Työmies* julisti: ”Snellmanin päivänä avattu kanslia Ylioppilastalossa, jossa saa kirjoittautua Suomalaisuuden Liiton jäseneksi. Jokaisen suomalaisen velvollisuus on liittyä Suomalaisuuden Liittoon! Puoluekanta tai varattomuus ei siitä ketään estä.” Juhlapäivä huipentui ”Snellmanin liiton” eli Suomalaisuuden Liiton perustamiseen Mäntymäen kansanjuhlassa, kun talonpoikaissäädyn puhemies Aulin (Ahmavaara) lausuma ehdotus liiton perustamiseksi hyväksyttiin. Seuran hallitukseen tuli edustajia nuorsuomalaisista, vanhasuomalaisista ja sosialidemokraateista. Liiton tarkoituksena oli ”herättää ja vahvistaa suomalaista kansantuntoa, luoda suomalaista henkeä sivistykseemme ja elämäntoimintaamme sekä edistää suomenkielistä viljelyä”. Suomenkielen viljely näkyi heti. Snellmanin satavuotisjuhlapäivään osui suuri sukunimien suomalaistaminen, sillä 24 800 nimeä vaihtui ja uusia syntyi.

Toukokuun 1906 juhlissa Snellman nostettiin esiin isänmaanystävänä, valtiomiehenä, sivistyspoliitikkona ja eurooppalaisena ajattelijana. Juhlinta sai sävyä uuden vuosituhannen alusta ja keväästä. Edelliseen kietoutui lupaus heräämisestä ja paremmasta tulevaisuudesta, jälkimmäisestä tuli sopiva nuoruuden, kasvun ja kehityksen metafora: ”Kevät, kaunis kevät kaiken katkeran jälkeen... tulevaisuuden korkean unelman aamuhetki, valoisien toiveitten ihana aika; kevät, kultainen kevät... jolloin routa sulaa ja Suomi herää!” maalasi *Helsingin Sanomat* toukokuussa 1906.

Snellmanin muistomerkkijuhla 1923

Vuoden 1906 jälkeen oli tauko Snellmanin yhteisöllisessä muistamisessa. Snellman-juhlintaan palattiin vasta 1920-luvulla sisäpoliittisten olojen tasaannuttua. Liikehdintä alkoi aluksi Helsingin ulkopuolelta, kun Turun suomalainen yliopiston ajajat ottivat Snellmanin päivän omakseen. Aiempaa näkyvämmän roolin ottivat kansallisseurat ja kokoomusta lähellä oleva *Uusi Suomi*. Lehti teki Snellmanin päivästä henkilökunnan juhlapäivän.

Uudesta Suomesta tuli Snellmanin patsashankkeen edistäjä. Ajatus muistopatsaasta oli syntynyt satavuotisjuhlinnan yhteydessä. Sitä oli viimeisillä vanhoilla valtiopäivillä ajanut talonpoikaissäätö. Siirtyminen yksikamariseen eduskuntaan viivästytti asiaa. Lopulta asia kaatui sosialidemokraattien vastustukseen ja vastuu siirtyi suomalaisuusaatteeseen sitoutuneille kansalaisjärjestöille, yrityksille ja yksityishenkilöille. Jo kevään 1912 patsaskilpailussa taiteilijapari Eliel Saarinen - Emil Wikström ehdotus *Snellman* oli valittu voittajaksi. Istuva Snellman kirjoitti keskustelua ”toiminnan miehen” muistomerkin luonteesta. Vaikka Keisari oli 1916 antanut luvan patsaan pystyttämiseen Suomen Pankin edustalle, materiaali-pula, maailmansota ja tekniset syyt viivästyttivät jälleen hanketta.

Patsaskeräys pääsi uudelleen vauhtiin vuonna 1919 ja muistomerkki voitiin paljastaa Snellmanin päivän 1923 sinivalkoisessa juhlassa. Paikalla olivat Tasavallan presidentti, maan korkein poliittinen ja sotilaallinen johto, diplomaattikunnan edustajat, kuorot ja orkesterit sekä kadettikomppania ja ylioppilaat lakkeineen ja lippuineen. Muistomerkki ilmaisi monenlaisia odotuksia uudesta, Venäjän vaikutuksesta vapaasta suomalaisuudesta ja valtiollisuudesta. Snellman valjastettiin Suomen itsenäisyyden johtaneen valtiollisen ja patrioottinen aatteen isäksi. Muistomerkillä osoitettu paikka, jonka kunnostamisesta vastasi Helsingin kaupunki, oli tarkoin harkittua urbaania tilaa. Patsas sijaitsi Suomen Pankin, Säätytalon, Yliopiston ja Valtioneuvoston lähellä. Nämä rakennukset olivat keskeisiä Snellmanin elämäntyön kannalta.

Puheissa Snellman sidottiin Suomen kansaan, suomalaisuuden liikkeeseen ja valtion rakentamiseen. Snellman nousi 1920-luvun Suomen sisäisen ja valtiollisen itsenäisyyden, oman hengen ja kielen, sivistyksen ja elämän, kutsumuksen ja vapauden takuumieheksi. Ylioppilasnuorison siveellinen johtaja ja akateeminen vaikuttaja kanonisoitiin porvarillisen ja kansallisen julkisuuden osaksi, valkoisen Suomen arvojen tulkiksi. Hänestä tehtiin suomalaisen hengen, rodun ja kansan esitaistelija, kulttuurin herättäjä, valtioaatteen tienraivaaja ja sivistyksen sanansaattaja.

Snellmanin juhlinta vakiintui 1920- ja 1930-luvulla. Ylioppilaiden ja Suomalaisuuden Liiton kunniakäynnit haudalla ja patsaalla kuuluivat vuosittain päivän ohjelmaan. Sisällöllisesti korostuivat yllämainitut suomalaisuusteemat ja valtiokäsitys. Vuosikymmenen loppupuolella Snellman nostettiin myös puolustustahdon ja suomalaiskansallisen hengen voiton symboliksi. Kielikysymys näkyi edelleen, sillä Flooran päivä 13. toukokuuta, Maamme-laulun ensiesityksen päivä, kilpaili Snellmanin päivän kanssa suosioista. Ruotsinkielisten mukaan oli syytä juhlaa Runebergin ja Paciuksen Suomea. Suomen ruotsinkielisten Snellman-kannanotoissa arvostettiin Snellmanin asemaa tiedemiehenä ja kansallisena kulttuuriherättäjänä, journalistina ja markan

uudistajana oli huomattava. Kriittisesti suhtauduttiin sen sijaan edelleen Snellmanin kieliohjelman tavoitteisiin.

Vaikka työväenjärjestöt eivät näkyvästi kuuluneet Snellmanin muiston vaalijoihin tai patsaan pystyttäjiin, ei suhde kansalliseen herättäjään ollut välinpitämätön. Jo keväällä 1906 *Työmieheissä* oli pohdittu Snellmanin ja työväenliikkeen suhdetta. Toimituksessa oli luettu tarkasti Snellmanin englantilaisen työväenliikkeen runoutta käsittelevä kirjoitus- ja käännöstyö vuodelta 1846. Snellmanin heräämiskehoitus ja taistelu ”aikansa epäkohtia vastaan” sai vastakaikua suomalaisen työväestön parissa. Snellmanin tieteellistä elämäntyötä sekä tasa-arvoista tiede- ja tietokäsitystä arvostettiin työväestön johtohenkilöiden keskuudessa: ”Totuus ja tieteen tulokset ovat koristelemattomina annettava kaikille, eikä kansan syviltä riveiltä saa peittää mitään muka sillä varjolla, että se ja se tieteellinen totuus ei sovi kansalle julistettavaksi.”

Keväällä 1926, Snellmanin 120-vuotisjuhlien yhteydessä, Suomen *Sosialidemokraatissa* pohdittiin Snellmanin merkitystä työväenliikkeelle. Lehti korosti, että jokaisella kansalla oli omat suuret henkilönsä, joita kunnioitetaan, ja joiden esittämistä aatteista kansakunta hakee itselleen tulevaisuuden tienviittoja. ”Nämä yleisesti tunnetut suuret nimet antavat innostusta yksilöille ja suurille joukoille niiden pyrkiessä tavoittelemaan elämäniuhanteiden toteutumista. Tästä aiheutuu kyllä paljon yksityispalvontaa, jonkun suureksi julistetun nimen liiallista pilviin kohottamista, mutta sehän inhimillistä ja voimme liioittelun unohtaa itse pääasian rinnalla.” Artikkelissa esitettiin ajankohtainen analyysi Snellman -kultin ongelmista. Suurmiesten rajoituksena on se, että heidän työnsä kohdistui vain yhteen kansaan.

Snellmanin muiston kaksi linjaa vuoden 1946 jälkeen

Snellmanin päivänä vuonna 1944 Akateemisen Karjalaseuran puheenjohtaja Vilho Helanen julisti: Suomen kansan oli Talvisodan hengessä luotettava omiin voimiinsa. Isänmaan tulevaisuus edellytti valveutunutta sosiaalista mieltä. Vuotta myöhemmin – kun maailmansota oli päättynyt ja eurooppalainen rauha oli tosiasia – Snellmanin päivänä annettiin toisenlainen julkilausuma. Akateeminen Sosialistiseura, joka järjestäytyi uudelleen syksyllä 1944, vaati että ”Snellmanin kuva oli pestävä fascistisesta maalista”. Rauhan tultua isänmaallisen päätöksen ja poliittisen julistuksen korvasi varovaisempi sävy. Maailmansota oli päättynyt, Euroopassa puhalsivat uudet tuulet, AKS oli haudattu ja kommunistit palanneet politiikkaan. Puhe isänmaasta ja sen suurista pojista joutui hakemaan uusia, rauhanaikaan paremmin sopivia sävyjä. Snellman vapauden ja

valtiokokonaisuuden takuumiehenä joutui testiin toukokuussa 1946. Snellmanin patsaalla oli tungosta. Ylioppilaat tekivät perinteiseksi muodostuneen kunniakäynnin. Seppelen laski 40-vuotias myös Suomalaisuuden Liitto. Aiemmin kukkatervehdyksen muistomerkillä oli tuonut Akateemisen Sosialistiseura (ASS).

Ylioppilaskunnan puheissa korostettiin Snellmanin ”rakkautta kansaan”. Suurmies korotettiin nyt moraaliseksi, vastuuntuntoon velvoittavaksi esikuvaksi. ASS painotti samaa asiaa. Snellman oli esikuva, jonka työtä leimasi ”tinkimätön rehellisyys, taistelu valhetta ja vääryyttä vastaan rehellisyyden ja totuuden puolesta, palava rakkaus omaa kansaa kohtaan”. Vasemmistolle Snellman symboloi taistelua taantumusta vastaan. Tähän viittasi tunnettu vasemmistointellektuelli, *Vapaa Sana* -lehden päätoimittaja Raoul Palmgren kevään 1946 Snellman-aiheisessa pääkirjoituksessaan. Palmgren irrotti Snellmanin kansallisasjattelun raameista ”realistisen valtiokäsityksen edustajaksi” sekä taloudelliseksi, yhteiskunnalliseksi ja sivistykselliseksi uudistajaksi. Sanomalehtimies Snellman kelpasi työväenluokan esikuvaksi, sillä häneen liittyi ”yhteiskunnallisten etukysymysten taistelua”. Palmgrenin Snellman oli realistinen myöntövyyspoliitikko, joka käsitti, että Suomella oli erikoissuhde Venäjään.

Vuoden 1945 jälkeen kasvoi esiin kaksi Snellman-linjaa. Porvarillinen Snellman-juhlinnan muotoihin ei tullut suuria muutoksia vaan snellmanilainen isänmaallisuus kiedottiin eheyttävän valtiouskollisuuden sekä sosiaalisen ja sivistyksellisen vastuuntunteen ohjelmaksi. Snellmania tarvittiin edelleen moraalisena esikuvana. Yliopisto ja ylioppilasjärjestöt, Suomalaisuuden Liitto, kansallista kokoomusta lähellä olevat Snellman-säätiö (per. 1948) ja *Uusi Suomi* olivat edelleen vahvasti mukana. Snellmanin syntymän 150-vuotisjuhlassa toukokuussa 1956 Snellmanin elämä ja työ liitettiin nykyajan vaatimuksiin. Niitä olivat isänmaallinen vastuu ja sisäinen vapaus, kansanvaltaisuus, itsenäinen valtio ja kielienemmistön ensisijainen rooli suomalaisen ajattelutavan perustana korostuivat.

Porvarillista Snellman-kuvaa koettelivat 1960-luvun pasifismi, kulttuurivallankumous ja sosiologinen isänmaallisuus koettelivat porvarillista Snellman-kuvaa. Tulitus tihentyi keväällä 1964, Snellmanin päivän lähetessä. *Studentbladetin* päätoimittaja Marina Stenius kirjoitti *Ylioppilaslehden* pääkirjoituksen ja julisti: ”Snellman är passé.” Stenius vetosi universaaliseen ihmisyyden aatteeseen ja kansainvälisyysuuntauksiin - siihen kansallinen ei enää snellmanilaisesti tulkittuna mahtunut. Kirjoitus aiheutti myrskyn. Puolustajat korostivat Snellmanin kiistatonta asemaa Suomen kansan suurmiehenä ja moraalisena esikuvana. Snellman-kritiikki seuloi jyvät

akanoista. Toukokuussa 1966 Snellmanin patsaalla oli aiempaa vähemmän väkeä. Sepeleen laskivat ylioppilaskunnat, Suomalaisuuden Liitto ja Työväen Sivistysliitto. Yhteinen tavoite oli kokonaisvaltaisen yhteiskuntapolitiikan kehittäminen.

Teollisen ja urbaanin Suomen luominen tapahtui 1960- ja 1970-luvulla vauhdikkaasti. Sen aikana haravoituvat esiin ne piirteet, joita olemme tottuneet pitämään lähihistoriallisena radikalismina. Radikalismi ulottui koskemaan vasemmiston ulkopoliitiikan, historia-, isänmaa- ja yhteiskuntatulkinnan hyväksymistä osaksi kansallista kertomusta. Tässä tilanteessa toiselle, realistisen valtiokäsityksen ja vasemmiston Snellmanille tuli enemmän tilaa. Juuret löytyivät jo 1850-luvun Snellmanin ajattelusta: oli valtiollisesti tunnustettava Venäjän valta ja poliittinen läsnäolo. Kylmän sodan maailmassa tämä viesti ja Snellmanin pääteos *Valtio-oppi* (1842) saivat ymmärtäjiä tasavallan johtokerrostmista. Kansallisen ulkopoliitiikan sotien jälkeinen pyhä ydin, Paasikiven ja Kekkonen linja, perustui Snellmanin valtio-oppiin. Ulkopoliitikassa oli otettava huomioon olosuhteet. Oli pyrittävä toimimaan yhteen ja yhdessä siten, että valtiot edistivät yhteistä hyvää ja moraalista järjestystä. Eettiset ja moraaliset velvoitteet sekä realismi korostuivat ulkopoliitikassa. Tavoitteeksi nousi pysyttäytyminen suurvaltojen eturistiriitojen ulkopuolella. Puhuttiin rationaalisesta puolueettomuudesta ja kansalliseen realismiin perustuvasta idänpoliitikasta.

Kaksi linjaa yhtyi poliittisen vuosikymmenen jälkeen keväällä 1980, kun Helsingin yliopiston ylioppilaskunta järjesti suuren Snellman-juhlan. Vuotta myöhemmin panostettiin näkyvästi suurmiehen syntymän 175-vuotisjuhlaan. Ylioppilasjohtajat olivat patsaalla lippuineen, Uudessa Suomessa pohdittiin sivistyksen paluuta ja pääjuhlassa Finlandia-talossa puhui tasavallan presidentti Kekkonen. Aikakauslehtien liiton Snellman-palkinnon ”taistelevasta kirjoittelustaan” saanut presidentti kiitti Snellmanin idänpoliitikkaa määrätietoisena kansalliseksi ja realistiseksi. Hän siteerasi Snellmanin sotaa ja rauhaa käsittelevää tekstiä vuodelta 1863 *Litteraturbladetissa*. Kansan oli luotettava itseensä ja kansallisten pyrintöjen oli edistettävä koko ihmiskunnan parasta. Siksi Suomen Venäjä-suhde pysyi tärkeänä.

Kylmän sodan päättyminen ja Euroopan integraatio 1990-luvulla avasivat uusia mahdollisuuksia Snellman-juhlinnalle. Suuri Snellmanin syntymän 200-vuotisjuhlavuosi 2006 on tuottanut runsaasti monipuolista Snellman-juhlintaa. Suurmies on jälleen nostettu jalustalle eri puolilla Suomea ja monien kansalaispiirien toimesta. Tällä kertaa juhlittava on ennen kaikkea sivistyksen airut,

yliopistomies, jonka eurooppalaiset yhteydet, ajattelu ja kirjoitukset tuntuvat tuoreilta ja ajankohtaisilta.